

Etelä-Savon taidetoimikunta
 Paukkulinna
 Paukkulantie 22
 FIN 50170 Mikkeli
 p.+358 15 214 500
 f.+358 15 225 230
 www.etelasavontaidetoimikunta.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö
 PL 29
 00023 Valtioneuvosto

D:nro TKT/1/5050/2012
 Viite lausuntopyyntöne 1.3.2012 dnro OKM69/010/2011
 Asia lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi
 Taiteen edistämiskeskusta koskevaksi lainsäädännöksi

Vastauksena lausuntopyyntöönne Etelä-Savon taidetoimikunta omana lausuntonaan (Etelä-Savon taidetoimikunnan kokous 19.3. 2012 päätös §19) esittää seuraavat huomiot Taiteenedistämiskeskusta koskevasta lain luonnoksesta:

Taiteen keskustoimikunnasta Taiteen edistämiskeskukseksi

Etelä-Savon taidetoimikunta pitää tervetulleena Taiteen edistämiskeskuksen muodostamista virastoksi.

Olemme kuitenkin erittäin huolissamme tavasta jolla prosessia viedään eteenpäin. Esitys johtaa alueellisten taidetoimikuntien itsenäisen aseman heikkenemiseen ja rikastavan taiteenedistämistyön katoamiseen.

Lausuntopyyntö koskee esitystä uudeksi laiksi. Lausunnonantokierroksella tulisi olla esillä lakiluonnoksen ohella myös luonnos asetuksesta ja suunnitelmat TAIKEN työjärjestyksestä. Asiat liittyvät kiinteästi toisiinsa ja tuottavat uuden TAIKEN toimintoineen. Asetusluonnoksen ja työjärjestysluonnoksen puuttuessa Etelä-Savon taidetoimikunta katsoo ettei se ole saanut riittävästi tietoa päätöksentekonsa tueksi.

Taiteen edistämiskeskuksen **päätehtävä on luoda taidetyölle** sellaiset **olosuhteet** jossa

- uusi ja kokeileva saa mahdollisuuden
- päätöksenteko tuodaan lähellä toimijoita
- taiteilijalla on vapaus valita taidetyölleen aika ja paikka ilman valtiojohtoista sanelupolitiikkaa

Organisaatiomuutoksella tulee tähdätä

- taidehallinnon modernisointiin
- päätöksenteon läpinäkyvyyteen
- lähidemokratian vahvistamiseen
- asiakaslähtöisyyteen

Nämä tavoitteet eivät toteudu nyt esitetystä johtajakeskeisessä ja politisoituneessa organisaatiossa.

Tämän lakiesityksen myötä

- yhdenvertaisuus kärsii
- alueiden eriarvoisuus lisääntyy
- muutosprosessi johtaa liialliseen keskittymiseen
- asiantuntijuus muuttuu luonteeltaan politisoituneeksi
- ammattitaiteilijoiden toimiminen asiantuntijaroolissa vaikeutuu

Pienen kansakunnan ja sen erilaisten alueiden tulee säilyttää omaleimainen taiteensa ja kulttuurinsa. Siksi yhteiskunnassa on tietoisesti tuettava taidetta ja sen edellytyksiä. Tämä edellyttää tuen suunnitelmallista kohdentamista. Tasa-arvon tulisi toteutua koko Suomessa - sen kaikilla alueilla.

Yhteisöjen ja organisaatioiden välinen verkottuminen ja vuoropuhelu ovat tehokkaita työmenetelmiä ja ovat takaamassa kriittisen massan syntymistä, kun asioita valmistellaan ja ratkaistaan.

KIIRE

Etelä-Savon taidetoimikuntaa ihmetyttää uudistystä leimaava kiire. **Mihin nyt on niin kova kiire?**

Kiire ja syvällisen analyysin ohittaminen radikaaleja muutosehdotuksia esittäessä ei edistä läpinäkyvyyttä eikä lisää kansalaisluottamusta.

Hallintolaki kuulemista koskevista pykälissä määrittelee että

- on yksilöitävä mistä erityisistä seikoista selvityksiä on esitettävä (32§)
- määrittelee että selvityksille on asian laatuun nähden annettava riittävä määräaika (33§)

TAIKE – uudistuksessa lausuntoa pyydetään 35-sivuisesta yleisesityksestä – yksilöinti selkeästi puuttuu. Ensimmäinen luotettava versio oli luettavissa verkossa vasta 29.2.2012, lausuntoa pyydettiin 9.3.2012 ja lausunnot on antava 26.3.2012 mennessä.

Etelä-Savon taidetoimikunta ei näe tarkoituksenmukaiseksi tehdä päätöksiä TAIKE –uudistuksessa ennen kuin väliportaan hallinnonuudistus, ns. kuntauudistus, on valmis. Uudistus vaikuttaa oleellisesti alueellisten vertaisarviointiryhmien organisoitumiseen. Taidehallinnon uudistuksen valmistelussa on korostettu laaja-alaisen yhteistyön tarvetta seudullisten ja paikallisten tahojen kanssa. Kulttuuripolitiikan näkökulmasta on tärkeää, että taiteen, kulttuurin ja kulttuuriympäristön asiantuntemus on vahva valtion aluehallinnossa.

Esitys koskettaa tuntuvasti alueellisten taidetoimikuntien olemusta, identiteettiä, jäsenten nimittämistä, toimivaltaa sekä taloutta. Ihmetystä herättää esitykseen sisältyvä selkeä muutos alueellisten taidetoimikuntien taiteenedistämistyön mahdollisuuksien kaventamisesta ja sen toimimisesta valtion alueellisena taidehallintoelimenä. **Alueelliset taidetoimikunnat ovat nykyisellään ainoita valtionhallinnon taiteen asiantuntijaorganisaatioita, joiden toimialueet (13) kattavat koko Suomen.** Ne edesauttavat työllään taidetyön vapautta ja yhdenvertaista saavutettavuutta. Mitä hyötyjä saavutetaan yhdistämällä alueita suuremmiksi kokonaisuuksiksi?

Alueellisten taidetoimikuntien monitasoinen ja -puolinen taiteen edistämistyö, sen tulokset ja vaikutukset taiteen ja kulttuurin tasa-arvoiseen saavutettavuuteen ovat selvittämättä.

Etelä-Savon taidetoimikunta peräänkuuluttaa asiallista selvitystä mm.

- muutosten vaikutuksista vuodesta 1972 lähtien toimineeseen, kansainvälisestikin kiiteltyyn läänintaiteilijajärjestelmään
- väitetyistä päällekkäisyyksistä alueellisten taidetoimikuntien hallinnossa

On mahdotonta arvioida edellä mainittuja puutteellisin tiedoin reilun kymmenen työpäivän ajanjaksolla.

DIVERSITEETTI

Taide ja kulttuuri pureutuu oleellisesti yksilön ja yhteisön identiteettiin. Ne ovat yhteisön identiteetin, luovuuden ja innovatiivisuuden perusta. Niiden merkitys myös kasvaa. Tämä on yksi keskeisiä taidepolitiikan teesejä.

Oma ympäristö ja ihmisen kiinnittyminen siihen on muutakin kuin hallintorakenteita ja kustannuslaskelmia. ”Alueellisuus” ei ole yksilötasolla politiikkaa vaan pikemminkin tunne, mielentila ja rikkaus. Pienen kieliryhmän, vähäväkisen mutta neliökilometrein mitattuna laajan maan luovuus ja menestyminen pohjaa oleellisesti myös henkisiin voimavaroihin.

Suomi on olemukseltaan ja olosuhteiltaan erilaisten alueiden maa. Alueellisten taidetoimikuntien vahvuus on ollut niiden persoonallisuus ja kokonaisuutta rikastava erilaisuus.

ORGANISAATIOMUUTOS

Uudistustyössä keskitytään taidehallinnon uudelleenorganisointiin taidetoimikuntien (ennen valtion taiteenalojohtajien ja alueiden) työn ja roolin sekä toimipisteiden organisointiin. Alueellisten taidetoimikuntien taiteen edistämistyö ja viranomaistoimijan rooli on jäänyt taustapohdinnoissa huomattavasti vähemmälle.

Ehdotuksessa muuttuu alueellisten vertaisarviointiryhmien kohdalla koko, toimiaika ja nimittäjä.

Esitys

- luo johtajakeskeisen viraston
- nimittää asiantuntijat vaalikauden pituisiksi ajanjaksoiksi
- keskittää vallan muutamalle valitulle

Nyt esitetty malli TAIKEksi ei ole asiantuntijaorganisaation luonnetta vahvistava eikä sen toimintaa edesauttava. Nykyaikainen verkostomallinen asiantuntijaorganisaatio on joustava, substanssiosaamista arvostava ja ketterästi haasteita vastaanottava.

Alueiden TAIKE –uudistusta pohtiva työryhmä esitti, että taideneuvostossa olisivat edustettuina alueet tasavertaisina. Ryhmän ehdotuksessa neuvosto oli kooltaan 12 jäsentä, joista kuusi tulisi alueneuvostojen puheenjohtajista. Tämä taideneuvosto kävisi strategianeuvottelun OKMn kanssa, nimittäisi muut TAIKEN toimielimet ja ohjaisi niitä, tekisi päätöksiä asiantuntijaryhmien ja alueneuvostojen esityksistä.

Organisaatioon liittyen Etelä-Savon taidetoimikuntaa askarruttaa seuraavat seikat, joihin se ei ole saanut selvyttä:

- miten alueiden edustus taataan tasapuolisena tulevassa taideneuvostossa?
- miten esityksen mukainen taideneuvosto varmistaa / saa tiedon alueellisten vertaisarviointiryhmien jäsenten hyvästä taiteellisesta osaamisesta?
- miten tämä asia varmistuu, kun nimityksiä voi tehdä myös esitettyjen listojen ulkopuolelta?
- miten määriteltäisiin alueille mahdollisesti annettavat valtakunnalliset erityistehtävät ja alueelliset tehtävät?
- miten tapahtuisi ”aluetoimipisteiden toimintojen yhtenäistäminen siten, että tehtäviä sekä hallintoasioita voitaisiin koota nykyisiä aluetoimistoja isompiin ryhmiin. ”
- miten yksiselitteisesti rajataan ja määritetään aluetaide?
- miten valtakunnan taidepolitiikka eroaa alueiden taidepolitiikasta?

Ehdotettu 4-vuotiskausi on arveluttavan pitkä ja tulee muodostamaan monelle ammattitaiteilijalle kohtuuttoman esteen toimia asiantuntijana arm's lenght -periaatteen mukaisesti.

YHDENVERTAISUUS

Yhdenvertaisuus periaate on keskeinen käsite laintulkinnassa ja tärkeää erityisesti julkisessa toiminnassa. Tässäkin periaate on vapaa taideammattinharjoittaminen.

Luovuuden perusolemuksesta on oman originaalisuuden ja aitouden kääntäminen taiteelliseksi tuotokseksi - erilaisuus virittää positiivisesti. On eriarvoistavaa jakaa taiteilijoita alue – ja valtiotaiteilijoihin. Samoin on kummallista ajatus nuorista aluetaitelijoista, joita alueelliset vertaisarviointiryhmät voisivat tukea apurahoillaan. On vaarallista valtion taholta harjoitettavaa taidepolitiikkaa, jos taiteilijoita ryhdytään luokittelemaan iän eikä taidetyön tulosten laadun perusteella.

Mitä kriteereitä päätöksenteossa käytetään? Kuinka monta ”alueapurahaa” tekee aluetaitelijasta valtiontaiteilijan? Pätkätyöt ja moniammatillisuus ovat työelämälle tunnusomaista. Elinikäinen oppiminen on keskeisiä Opetusministeriön teesejä. Miten määritellään ”nuori”? Onko 50-vuotiaana ammattia vaihtanut taiteilija kuinka kauan ”nuori” taiteilija?

ALUETOIMIPISTEET

Alueellisen taidetoimikunnan harteille sovitetaan usein koordinaattorin viittaa – se voi olla sitä oikein resurssoituna.

Läänintaiteilijat ovat alueellisten taidetoimikuntien taiteen edistämisen muoto ja toiminnan todetusti tehokas voimavara. Laajan Suomen haja-asutusalueilla toimivat läänintaiteilijat mahdollistavat työllään taiteen ja kulttuurin tasa-arvoista saavutettavuutta. He ovat tärkeä osa siinä työssä, missä taiteesta ja kulttuurista tehdään laadultaan korkeatasoista peruspalvelua kaikille.

Etelä-Savon alueellinen taidetoimikunta pitää erittäin tärkeänä, että se edelleenkin voi toimintansa tavoitteenasettelun ja painopisteiden valinnan seurauksena kohdentaa resurssia taiteen edistämiseen läänintaiteilijatyönä. Taidetoimikunnan mielestä läänintaiteilijan tehtävänkuvan laatiminen ja työnohjauksen tulee tapahtua alueellisen taidetoimikunnan toimistossa pääsihteerin toimiessa lähiesimiehenä.

Etelä-Savon taidetoimikunta pitää hämmäntävänä esityksen epämääräisyyttä ns. aluepisteiden luonteen, sijoittelun ja lukumäärän kohdalla.

Jo nyt alueelliset taidetoimikunnat tekevät joustavasti yhteistyötä eri teemojen, hankkeiden jne. luontevien yhteistyökuvioiden kautta. Yhteistyötä voidaan kehittää ja tiivistää, mutta alueiden identiteettien ja painopisteiden erilaisuus aiheuttaa sen, että on vaikeaa tehdä "yhtä toteutettavaa mallia".

Taiteessa ei ole yhtä oikeaa ratkaisua. Se on sen rikkaus ja voima.

Mikkelissä 23. maaliskuuta 2012

Kirsimaria E. Törönen-Ripatti
Etelä-Savon taidetoimikunta
puheenjohtaja

Riitta Moisander
Etelä-Savon taidetoimikunta
pääsihteeri